

Književnost.

„Ljubljanski Zvon“, leposloven in znanstven list, deseti letnik ima v četrti številki nastopno vsebino: A. Askerc: Iskarijot, legenda. — Fran. Gestrin: Iz arhiva, povest. — Fr. Orožen: Henry Moreton Stanley. — J. Rakež: Vzduh in njega vpliv na človeško zdravje. — A. Funtek: Z doma. — y.: — V spomin. — J. Kenda: Prepeluhar, pravljica. — A. Funtek: Luči, XI. — Márica: Iz življenja mlade umetnice, novela. — I. Hönigman: O gluhozemcih. — Književna poročila. — Dr. J. Sket: Odgovor Lendovšku. — Listek.

Ta znameniti beletristični list, pri katerem sodelujejo najboljši slovenski pisatelji, priporoča se ne le zaradi svoje izborne vsebine, temveč tudi zaradi dovršenega jezika. Nobeden slovenski list se ne more ponášati s tako čistim jezikom, s tako pristno narodnimi oblikami in tako priprostim in umljivim zlogom, kakor ta. Kakor se naš jezik v oblikah in po novih pojmihi poslednji čas krepko razvija in bogati, tako napreduje tudi »Zvon« v svoji pisavi, a pri tem napredovanju ostane na domačih tleh ter se odločno upira tujim vplivom. Pazljiv čitatelj se iz njega mnogo nauči in si čisti jezikovni okus. Iz tega ozira so posebno znamenite jezikoslovne razprave, katere se nahajajo v vsaki številki. Iz poslednjih števil omenimo le jako poučno dr. Sket-Lendovškovo razpravo in književna poročila. Ne moremo si kaj, da iz poslednjih in sicer iz druge letošnje številke ne bi opozorili na L. Pintarjevo razpravo o glagolih iz nemščine k nam vzprejetih, ki se v nemščini končujejo na »-ieren« in se v slovenščini navadno tvorijo po VI. vrsti. Ker se v tem z g. pisateljem popolnoma ujemamo, naj priobčimo, kar on o teh glagolih piše. »Narod nam je jasno pokazal, kako je prirojevati take glagole v slovenščini, da jih je namreč z ohranjenim zlogom -ir- staviti v I. razred V. vrste. Preprosto Slovenec, ki pošilja sina v srednje šole, daje ga študirati, a ne študovati. Slovenski vojak kakor nekdanj, tako i sedaj maršira in eksercira, a ne maršuje in ne ekser-

cjuje. Ljubljanski brivci ne razujejo, ampak razirajo. Gospodiči in gospodičine po šetališčih špacirajo: če imajo dovolj slovenske zavesti in znanja slovenščine, tedaj seveda se izprehajajo ali šetajo, špacujejo pa ne. Sitni gospodarji in sekantne gospodinje svoje posle večkrat sekirajo, sekujejo jih ne. Ob slabih kupčijskih razmerah tržci falirajo, a ne falujejo itd. Vzledov, kako da narod vzprejema te vrste tujke, našli bi lahko še neizumerno veliko. Le tedaj imamo v slovenščini glagol VI. vrste, če si je izposodila samo podstavo za tvoritev glagola, a si je glagol napravila na tej podstavi potem sama. Torej: kritikovati in kritizirati (a ne kritizovati), replikovati (od replika) in popolnoma izposojeno »replikirati«. Ministrujejo ministri na Dunaji, mašni strežniki v Ljubljani pa ministrirajo, a po nekod na kmetih še vedno k (pri) maši strežejo itd. Ako bi utegnil kdo ugovarjati, čemu nam te tujke na »irati«? Poslužujmo se svojih domačih izrazov itd., tedaj temu ugovoru prav odkritosrčno pritrdimo, da je opravičen, kajti domačinka zasluži prednost pred tujko. A vender se ne dá tajiti, da vzprejme z napredkom in kulturo vsak jezik veliko množino tujih besed, in da so tuji izrazi v nekaterih strokah neobhodno potrebni, ker jih ni mogoče nadomestiti z domačinimi. Nikakor torej ne priporočamo, da začnimo vse vprek vzprejemati tujke, če pa jo že vzprejmemo katero, vzprejmimo jo z značajem tujstva, ker je tujka. Ne zahtevajmo torej od slovenskih koncipientov, da bi koncipovali, niti ne od mizarjev in loščilcev, da bi polovali. Slikarji naj ne kopujejo, in risarji naj ne radujejo, če kako črto zavlečejo (radirajo naj jo!). Če pritisne kaka epidemija, kaka otrovna bolezen, skrbno desinficirajmo (kaj bi pač sicer: ali bi desinficovali, ali desinfikovali?). Če smo bolni, dajmo se zdraviti, bodisi kurirati, a nikar kurovati«.

Iz navedenih vzrokov, posebno gledé jezika, moramo »Zvon« priporočati učitelstvu sploh, posebno pa še učiteljem-pisateljem.

A. Ž.

Vprašanja in odgovori.

Jednajsto vprašanje. Rad bi se udeležil učiteljskega tečaja za deška ročna dela na Dunaji. Kolika podpora se dobi v to svrhu in od kod? Kake priloge imej prošnja? (G. F. R.)

Odgovor. »Društvo za ustanovitev in vzdrževanje zavodov, v katerih se šolski otroci brezplačno bavijo z ročnim delom«, priredi tudi v letošnjih počitnicah poseben tečaj za učitelje in je imenovano društvo dotični poziv poslalo vsem deželnim šolskim

svétom. Deželni šolski svét kranski je z razpisom od dne 15. svečana t. l. št. 353 ta poziv objavil vsem okrajnim šolskim svétom, da ga razglasé podrejenemu učitelstvu.

Teh učiteljskih tečajev so se doslej udeležili s Kranjskega in sicer l. 1888. g. J. Bezljaj iz Krškega in g. A. Žumer iz Ljubljane; l. 1890. pa gg. J. Adlešič iz Šmartnega, J. Cepuder in J. Hribar iz Ljubljane, M. Hudovernik iz Dobrepolj,

J. Janovsky (ta gospod je bil v enakem zavodu v Neulerchenfeldu), iz Šent-Vida in V. Ribnikar iz Logatca. Leta 1889. so vsi gg. udeleženci dobili v ta namen podpore od deželne odbora (40—50 gld.). Hvalevreden namen inenovanega društva je ta, da bi se sedajšnja vzgoja ljudsko-šolske mladine nekoliko bolj ozirala tudi na telesno vzgojo in še bolj ustrezala potrebam v praktičnem življenju. Da so se stroški, ki jih je imel v tej stvari sl. deželni odbor, dobro naložili in da trud gg. udeležencev ni bil brez-uspešen, vidimo iz tega, da so se v teku dveh let že ustanovile na Kranjskem tri šolske delarne: v Ljubljani na II. mestni deški šoli, kjer so delali in delujejo gg. Cepuder, Hribar in Žumer, v Dolenjem Logatcu pod vodstvom g. Ribnikarja in v Smartnem pri Litiji pod vodstvom g. J. Adlešiča. To nam je dokaz, da naše učitelstvo vedno bolj spoznava važnost prave ljudsko-šolske vzgoje v blaginjo

bodočnosti našega naroda in da se v ta namen ne ustraši niti truda niti gmotne požrtvovalnosti. Kajti kdor gre v počitnicah na Dunaj, ne gre na počitnice, ampak je pet tednov z delom prav dobro vprežen in tudi ne more izhajati s podporo 40 ali 50 gld., ampak mora sam tudi v žep poseči. Za povzdigo našega šolstva pa je tudi ta napredek potreben in slavnj deželni odbor bode brez dvoma tudi letos mogoče še izdatneje stvar podpiral. Ako imate torej hvalevredno namero, da se letošnjega tečaja (od dne 17. malega srpana do dne 21. velikega srpana) ndeležite, vložite pravočasno dve prošnji in sicer: 1. nekolekovano na načelnika društva »Verein zur Gründung und Erhaltung unentgeltlicher Knabenbeschäftigungs-Anstalten« g. Aleksander Riss, »Wien VII. Neubaugasse 25« za vzprejem v tečaj (brez priloge), 2. kolekovano potem c. kr. okrajnega šolskega sveta po šolskem vodstvu na sl. deželni odbor za primerno podporo.

Naši dopisi.

Iz Dolenjega Logatca. Dne 15. sušca t. l. je zapustil Logatec c. kr. okrajni glavar g. dr. Miha Gstettenhofer ter se preselil na svoje novo službeno mesto v Kranj. Da si je v svojem 11^{1/2} mesečnem tukajšnjem službovanju pridobil občno spoštovanje, ljubezen in hvaležnost, kaže poslavljanje županstev, krajin šolskih svetov, šolskih vodstev i. dr.; to svedoči množica odličnjakov, katera ga je spremljala na logaški kolodvor. Saj pa je to čast tudi zaslužil vrli mož. On ni izpolnjeval le tega, kar velela postava, kar so mu ukazovale naredbe predstojnikov, on je učinil tudi kaj tacega, kar je ali bode pozneje pomagalo ljudstvu — zlasti ubožnemu. Ko je preteklo poletje deževje in povodenj uničila up kmetovalcu, vzela ves pridelek Planincem, prišla je vsled njegove prošnje izdatna pomoč od presvetlega cesarja. Ker se Notranjem znanjšuje od leta do leta zaslužek, katerega imajo z vožnjo in gozdom, in so slabe letine, hotel je blagi gospod v takih krajih vpeljati domačo obrt — izdelovanje lesene robe, s katero bi si stanovalci mogli prislужiti toliko, da bi jim ne bilo treba zapuščati domačega kraja, trpeti pomanjkanja. Izprosil je veliko podporo za ustanovitev lesne obrtne šole v Planini. Da se je ustanovila šolska delarna v Dolenjem Logatcu, zasluga je v prvi vrsti g. dr. Gstettenhoferja.

Šoli je bil vsikdar prijazen — učiteljem vedno naklonjen. Plače naše so ga vedno bōdle in tudi novejše izboljšanje mu ni bilo zadostno. Trdil je, da človek s 400 gld. ne more živeti. Učitelj je prisiljen še stranskega zaslužka si iskati — in to ne baš v korist šol. Kot večaku zdi se mu tudi nepravilna razdelitev učiteljskih plač v posamezne razrede — jeden razred naj bōde in ta tolik, da učitelj s starostnimi

dokladami vred doseže vsaj ōno vsoto, katero dobiva c. kr. gozdarski oskrbnik (Forstwart).

Naštevati vsa dela, katera je na šolskem polji za časa svojega bivanja tukaj izvršil, bilo bi odveč; doba je bila kratka, a nam nepozabna. Dragim tovarišem kranjskega okraja le častitamo, da so dobili svojim načelnikom moža, ki ceni šolo — in šolo oskrbuje osebo.

R—r.

Iz Smlednika. (Karol Veber †) Kruta smrt je odvela z neizprosno svojo roko že zopet jednega izmed naše srede, moža poštenjaka, moža trdnega značaja in blagega srca. Ljubecim roditeljem je vzela ljubljene sina, osiroteni hčerki skrbnega očeta, šoli pirniški vnetega učitelja in vsemu učiteljskemu stanu ljubega tovariša. — Dne 14. mal. travna je izdihnil svojo blago dušo Karol Veber, učitelj v Pirnicih po dolgi mučni prsni bolezni, previden s svetimi zakramenti za umirajoče, šele v 29. letu svoje dōbe. Pokojnik je bil porojen v Cerknici. Prvi pouk je dobil od svojega očeta, kateri je služboval dlje časa kot učitelj v kočevskem okraju. Kot pripravnik pa se je šolal v Kopru. Služboval je od leta 1881. Stopivši iz pripravnice je dobil službo na Vojskem v logaškem okraju, kjer je služboval 3 leta. Na to pa se je preselil v Hotedersico. Po preteku 2 let se je zopet vrnil na Vojsko. Zdaj pa so nastopili židostni časi za njega in njegovo rodbino. Hkrati sta začela bolehati on in njegova soproga, katera mu je tudi čez leto dnij umrla za jetiko. Toda tudi on je toliko oslabil, da je moral prositi za jednoletni dopust. V tem času zdravil se je vedno ter se res toliko pozdravil, da je v pričetku letošnjega šolskega leta prevzel službo v Pirnicih. Pa z njegovim zdravjem je